

KRISTEN RADIOMISJON

av

VICTOR ANDERSSON

I 1929 møttes to menn i Nord-Amerika, Reuben Larson og Clarence Jones. Begge hadde gått og båret på den tanke at radioen burde brukes til å spre evangeliet. Etter nøye overveielser — der ikke minst økonomien spilte inn, ble de enige om å starte en egen stasjon i Quito i Ecuador. Den ble innviet 1. juledag i 1931. Senderen var meget svak og uhyre få mottakere fantes i distriktet omkring. Men det var et heldig valg. Stasjonen kunne gjøres sterkere og sterkere etter som årene gikk, og den kunne også utvides til flere språk. I dag sender den på seks forskjellige bølgelengder og 20 timer i døgnet. I Mellom- og Sør-Amerika har det særlig i årene etter krigen dukket opp en mengde sendere — fortrinnsvis svakere. De har til og med organisert et s.k. network, dvs. de tar program fra hverandre. En egen «pool» — «The Panamerican Network» — lager program ferdige og stiller dem til disposisjon for de stasjonene som måtte ønske å bruke dem.

Den lutherske timen — «Bring Kristus til folkene» — startet noen år etter, i 1938, med sendinger på flere språk etter først å ha holdt på i USA siden 1930. De sender i dag på 1250 stasjoner i 63 forskjellige land og på 53 ulike språk.

Videre finnes det sendere for kristne program rettet både til misjonsmark og til stabiliserte kristne områder i Nord-Afrika (IBRA og The Voice of Tanger), langs vest- og østkysten av Afrika, på Ceylon, i Japan, Korea, på Filippinene og mange av øyene i Stillehavet, og mange andre steder.

Jeg skal spare leseren for en nøyaktig historikk i denne forbindelse. Viktigere er å få tak i noen av de prinsipper og arbeidsmåter som har bestemt formen i det kristne radioarbeid.

Det første vi kan stoppe ved, er at kristent radioarbeid har vært et typisk legmannsarbeid. Om vi ser bort fra et par katolske sendere, så er det sjelden at radiomisjonen har kommet i gang som et prosjekt av den organiserte kirke. Selv om det ofte har vært prester som har satt seg i spissen for initiativet, så har det vært den brede oppslutning fra legfolkets side innen de ulike kirkesamfunn som har gjort arbeidet mulig. Ofte har det dannet seg spesielle organisasjoner for å støtte virksomheten økonomisk, og disse organisasjonene kan gå på tvers av kirkesamfunnsgrensene. F. eks. står en meget omfattende organisasjon — «The World Radio Missionary Fellowship» — bak arbeidet i Latin-Amerika, særlig bak «The Voice of Andes».

Dette har også fått store konsekvenser for det ekumeniske arbeid. De ulike konfesjoner har innsett at om man skal kunne arbeide effektivt med de store omkostningene som radioen fører med seg, så må det samarbeid til. Med stor rett er det pekt på den sammenheng som finnes mellom radioarbeid som lekmannsarbeid og den samarbeidsånd som råder. Typisk er at det network som er nevnt ovenfor og som arbeider i Latin-Amerika, forsyner en mengde ulike konfesjoner med program. Vi står altså overfor et bevisst forsøk på å finne frem til én kristelig fellesnevner i forkynnelsen, slik at ulike oppfatninger kan bruke samme stoff, samme sanger og samme prekener. Stort sett kan man imidlertid si at det i dette tilfelle dreier seg om reformerte grupper — som altså på bunnen skulle ha visse felles doktriner i sin teologi.

Enda klarere kommer dette moment fram i det gigantiske arbeid som drives av RAVEMCCO — en fellesnevner for de kristne kirkene i USA som står tilsluttet National Council of Churches in USA. Ravemcco skaffer materiell og program, de bygger egne sendere, men overlater driften til de unge kirkene på vedkommende sted. De utdanner radiofolk både for programvirksomhet og teknisk arbeid. Ifølge sin natur kan de ikke knytte arbeidet til ett kirkesamfunn, men sørger for at oppslutningen blir så bred som mulig. Naturlig nok kan en si at de kirker som er med i Ravemcco i USA også samarbeider på

misjonsmarkene, men også kirkesamfunn som ikke er med i National Council of Churches in USA nyter godt av Ravemccos arbeid — som for øvrig omfatter alt audio-visuelt arbeid. Således har lutherske kirker hatt stor nytte av det grunnleggende arbeid som Ravemcco gjør. Deres hjelpsomhet er både omfattende og rørende — og gratis for den som nyter godt av den. bidragene kommer i dag dels fra lokale kirker, dels fra hovedkassene i kirkesamfunnene, men i ikke liten grad ved frivillige gaver fra enkeltpersoner — uten at en kan si det står noen organisasjon bak. En søsterorganisasjon arbeider i Asia (AVACO) og en tilsvarende finnes i London. Selv om disse ikke arbeider énsidig for radio, så gjør de et godt arbeid på dette felt. De er alle interkonfesjonelle, og det er verdt å merke seg at kirkesamfunn og store misjonsorganisasjoner offisielt slutter opp om arbeidet. Den spiren som lekmenn plantet, har altså nådd hovedkvarterene.

Naturligvis arbeider katolikkene på sin egen måte med et helt eksklusivt opplegg for sin radiovirksomhet. I stedet for samarbeid forsøker de å konkurrere med de evangeliske sendingene. Det kommer tydelig fram i Mellom- og Sør-Amerika der de prøver å bygge kraftigere sendere i samme distrikt som evangeliske. Men også i den katolske kirke er det en livlig lekmannsaktivitet for å skaffe penger til driften, utdanne folk etc.

Imidlertid er verdens største kristne radioforetak rent luthersk. Missouri-synodens lekmannsbevegelse — «The Lutheran Laymen's League» — har som sin hovedoppgave å arbeide med radio og televisjon. Den driver et gigantisk arbeid for å skaffe penger og program. Arbeidet har også virket velsignende for lekmannsbevegelsen. Den teller i dag mer enn 100 000 faste medlemmer — foruten alle de som støtter uten å være direkte medlemmer. Programmet heter over hele verden «Lutheran Hour» — den lutherske time. Man søker ikke samarbeid med andre kirkesamfunn når det gjelder programvirksomheten. Det er altså ikke snakk om å fire når det gjelder det genuint lutherske innhold i forkynnelsen, noe som har gitt hele programvirksomheten et markant preg og stor slagkraft.

Også dette program har dog hatt en ekumenisk betydning idet flere lokale kirker tilsluttet andre konfesjoner har påtatt seg å betale for programmet på bestemte stasjoner over en viss periode. Her møter vi altså et diametralt motsatt opplegg. Man har vært redd for å miste det kristne innhold i forkynnelsen og konsekvent avslått å samarbeide med andre samfunn når det gjelder opplegg og politikk. Isteden får de i økende grad støtte fra andre — f. eks. baptistiske kirker — for å drive det lutherske arbeid mer intenst!

Hvilken av disse to linjer som er best — den ekumeniske eller den konfesjonelle — vil fremtiden fortelle meget om. Begge har noe for seg.

Stort sett kan en si at arbeidet med å få programmene ut følger tre hovedlinjer. Enten bygger man egne sendere, eller man kjøper tid på kommersielle sendere, eller man blir tildelt tid gratis ved en statlig sender.

Den kristne radiovirksomheten blir derfor ofte en balanse-gang mellom en rekke usikre faktorer som ofte kan diktere en plutselig omlegning av virksomheten — avhengig av politiske omveltninger og andre forhold.

Den som eier sin egen sender eller har aksjer i en sender, kan naturligvis stå nokså fritt. Programmene kan legges opp uten tanke på annet enn hva man vil ha sagt. Men denne virksomheten blir dyr. Bortsett fra studios med programpersonell, så trenges det en stor teknisk stab til vedlikehold og bygging. En er også avhengig av lisens fra regjering og tildeling av bølgelengde. Det siste blir stadig vanskeligere og vanskeligere etter som luften blir tettere og tettere med radiobølger. Alle disse forholdene gjør at mange av disse stasjonene er rent lokale, de er svake og opererer på kortbølge. Mange av dem kan bare sende en eller to timer pr. dag, fordi en meget liten stab skal gjøre alt arbeid, og selve programvirksomheten tar ofte meget mer tid enn en aner.

Billigere blir det ofte å leie tid på en kommersiell sender. Man stiller da sine egne fagfolk til disposisjon når det gjelder

programmets innhold, men får ellers hjelp til oppbygging av programmet og anledning til å bruke stasjonens studios. Prisen blir naturligvis deretter, og en risikerer ofte å komme like foran eller like etter program som ikke nettopp trekker i samme retning som ens eget. Noen ganger må en også oppleve å bli trengt ut av bildet av andre instanser som betaler mer for sendetiden.

Lutheran Hour bruker ofte dette systemet, men her er å merke at de selv produserer sine program ved eget sentral-institutt og sender programmet på grammofonplate eller lyd-bånd til vedkommende stasjon. Derved kan oppnås en god harmoni mellom alle de personer som trenges for å skape et program, og altså en enhet over programmet som ikke alltid er like lett å få til der en likegyldig programmann skal gi råd til en forkynner som ikke er inne i radioens virkemidler. Men dyrere blir det naturligvis. Lutheran Hour melder forresten at bare selve sendingen — eksklusiv utgiftene til selve programmet — koster ca. 300 kr. på Radio Goa i India. På Formosa betaler de mer enn 400 kr. Radio Tanger forlanger omtrent 100 kr. for et kvarter, mens samme sendetid på Radio Monte Carlo på den andre siden av Middelhavet koster ca. 300 kr. Den dyreste stasjonen er vel Radio Luxembourg. Dette gjelder altså utgifter til selve sendingen.

Det er klart at skal man operere i stor stil på denne måten, så forlanges det egne organer som kan holde seg underrettet om mulighetene på markedet samt forhandle med stasjonene.

Imidlertid er det vel sjelden at arbeidet settes opp i denne målestokken. De fleste utsendelser foregår slik at en lokal kirke eller misjonsorganisasjon bruker en lokal sender for et visst distrikt, og programmet bygges opp på hvert enkelt sted.

I parentes skal vi her skyte inn at det alminnelige radioarbeid i verden stort sett følger de samme linjene. Private har satt opp stasjoner for å nå sine mål — f. eks. humanitære organisasjoner og stiftelser i USA og andre steder som kan ha sine egne sendere. Men mange land har også latt hele radioarbeidet bli et spørsmål om fri forretningsmessig foretaksomhet mer eller mindre dirigert av samfunnets lover. Disse selger

da sendetid — også til kristne sendinger — og lever av dette. Stort sett kan en si at det amerikanske kontinent er dominert av denne oppsetningen — med noen unntak. Liknende system finnes også i Japan og andre steder i Asia. Noen slike stasjoner finner vi og i Afrika. Ofte møter vi slike private sendere ved siden av en statlig som da skal ta seg av det samfunnsmessige/kulturelle arbeid.

Det er disse siste stasjonene som danner basis for den tredje typen kristne sendinger. I India, store deler av Afrika og Lille-Asia, Mexico og fremfor alt Europa domineres radioarbeidet av statlige selskaper som har monopol på all sending. Et slikt system kan by på store fordeler for kristen radiomisjon. Etiopia påstås å ha inntil 20 radiotimer pr. uke disponible for sending i det hele tatt. Av disse gis 14 uten videre til kristne sendinger — uten at det derved sies noe om arten av disse. Dette må sies å være et temmelig enestående tilfelle som byr på store muligheter for sendinger også utover Etiopias grenser. I Sør-Afrika sendes kristne program — endog på zuluspråket. De stasjonene som samarbeider med BBC, sender gjerne kristne program. I et land som Nigeria tar man sikte på å gjenspeile de ulike interesser folk har også i radiosendingene og sender derfor en kristen morgenandakt hver dag. Imidlertid har landet et område med overveiende muhammedansk befolkning, og der er kristne sendinger forbudt. Forbudt er de også i andre typisk muhammedanske land, skjønt man kan komme til fra naboland. Fra Libanon, som har like muhammedanske og kristne befolkningsgrupper, kan kristne program høres også i andre land. Sendetiden er fordelt slik at katolikker, protestanter og muhammedanere har hver sin del. Det er imidlertid ikke tillatt å drive «propaganda». En kan ikke be lytterne om å skrive inn til stasjonen for vanlig «follow-up» arbeid. Man er også meget redd for politisk propaganda. Periodevis har også prekener vært forbudt. Bare liturgiske partier og bibellesning har fått slippe gjennom kontrollen.

Situasjonen er altså meget usikker og forteller hvor avhengig man er av innenrikspolitiske strømninger. Rart nok har den

kristne radiomisjon et godt arbeidssted i Nord-Afrika — i den forhenværende internasjonale sone som nå beherskes av muhammedansk nasjonal ledelse. Både sultan og konge har tillatt de to stasjonene IBRA og «The Voice of Tanger» å fortsette. Hvor lenge vet man imidlertid ikke.

De nye land i Asia har bygd ut radioen etter mønster fra Europa — altså statlige sendere. I India finnes det så å si ingen mulighet for et systematisk kristent radioarbeid, men både Burma og i noen grad også Thailand har sluppet kristne sendinger til.

Skal vi forsøke å samle inntrykkene, må vi imidlertid fastslå at stillingen de fleste steder er usikker. En aktiv nasjonal gruppe kan når som helst legge alvorlige hindringer i veien. Den utvei foreligger dog at man kan sende fra annet land eller fra en ikke-statlig sender i samme land.

Hvordan er så programmene?

Det er alt nevnt at det mest omfattende opplegget — Lutheran Hour — sender rene evangeliske program, prekener og svar på åndelige spørsmål. Dette gjelder vel også de fleste sendingene som tar sikte på misjon.

Imidlertid kan formen variere sterkt også innenfor de grenser som hermed er satt. Lutheran Hour legger f. eks. ofte opp dramatiske program som skildrer en vanlig livssituasjon, og så planter evangeliets svar inn i denne. Slike program regnes for å være meget effektive.

Til jul, påske, pinse og andre høytider lages det ofte egne program med samtaler, sang og bibelske hørespill. De siste har hatt en stadig økende anvendelse. En rapport fra Malaya forteller at Dorothy L. Sayers berømte hørespillserie «The Man Born to be King», egentlig skrevet for BBC, har gått over Radio Malaya to omganger med seks fremføringer i hver omgang. Hørespillene har skapt en helt ny situasjon, melder Malaya Christian Council, fordi folk flest hadde oppfatning at Jesus Kristus hørte hjemme for 1900 år siden og hadde lite med nåtidens liv å gjøre. Denne situasjonen er nå forandret.

Situasjonen i Libanon har gjort at de kristne der har forsøkt en helt ny programtype med sang og bibellesing som har slått gått an. Enda mer oppsikt har en dramatisk programserie — «La meg forsøke» — som tar opp aktuelle daglige problemer og gir dem et kristent svar.

I Brasil har en annen serie: «Julen og jeg» slått godt an, likeså en serie med dramatiserte beretninger om bibelske personer. Japan har gitt plass over eteren for en rekke dramatiserte kristne program — særlig da gjennom Lutheran Hours virksomhet, men også andre.

Typisk for situasjonen på radiofronten er at populære drama nesten momentant oversettes og sendes ut over hele verden. Så store er kravene til radioarbeidet at man lokalt ikke makter å nyskape programvirksomheten, men er på konstant utkikk etter ideer og ferdige program andre steder fra. Greitt er det naturligvis dersom programmet er skrevet på et verdensspråk som f. eks. spansk. Da kan man regne med et marked som dekker hele Sør- og Mellom-Amerika, Spania og Portugal og Spansk Marokko (med sendinger fra Sveits og Tanger).

Imidlertid sendes også mange andre typer kristne program. I Korea, men særlig på Filippinene, har man lagt seg etter kristne kulturprogram slik som husmorprogram om helse, matlaging, sykepleie, mentalhygiene og jordbruksprogram, spesielle program for fiskere, industri, ungdom etc. Man forsøker her å gi kristne normer for samfunnsliv, yrkesutøvelse og annet. Styrken ligger i at en får en aktuell tilknytning — ikke minst for moral- og etikkforkynnelse. Et kristent helhetssyn på livet blir presentert og gir ofte også et bra grunnlag for katekisemforkynnelse. På Filippinene ledes dette arbeid av Ferdinand Mack, som har uttalt til undertegnede at disse programmene gir en utmerket lytterkontakt. Det er også en stor hjelp for de stasjoner som bare sender kristne program og mener at de ikke kan sende andaktstoff time etter time. Det hjelper altså til variasjon i programarbeidet, noe som ellers er vanskelig nok. Programmene er blitt eksportert til blant annet Ceylon.

Under Koreakrigen viste det kristne radioarbeid stor smidig-

het. Trass i at man den gang hadde alle begynnervansker å slite med, maktet radiofolkene å skape program som var siktet rett på soldatene ved fronten, flyktingene og de hjemmeværende. Altså ulike program spesielt for de ulike grupper. Dette er gjerne et ømt punkt i kristent programarbeid. Enhver radioarbeider med noen erfaring vet nemlig at et program øker i effekt om det blir laget for spesielle lyttere. Men samtidig innskrenkes interessefeltet for alle andre. Det riktige ville altså være å lage mange spesialprogram. Dette forbyr imidlertid både økonomi og sendetid, og en henfaller derfor ofte til generelle program som sier like meget — eller like lite — til flest mulige.

Ekspertene påstår imidlertid at nettopp denne koreanske virksomheten har bidratt meget til den gode vekst de kristne kirker har hatt der. Sikkert er at programmene var umåtelig populære. Stasjonen sørget for å spre en mengde radiomottakere som var bygget for den ene nødvendige bølgelengden. De var i bruk alle steder. På vertshus, ved fronten, i skolene, i kirkene og i hjemmene. Lokalt kunne en altså nytte ut den effekt som var skapt. Feltpresten passet på å komme rett etter programmet og hadde alltid grunnlag for samtale. Evangelisten kunne knytte til det som var sagt i siste program. Bibelkvinner i landsbyene brukte radiomottakeren som grunnlag for sine foredrag, og små menigheter uten prest kunne få forkynnelse på den måten. Alt spesielt tilrettelagt. Det var et kjempearbeid, men jeg har selv hørt koreanske kirkeledere si at det betalte seg mange ganger.

Visse former for radiomisjon har gjort mer skade enn gagn, når sannheten skal sies. Det gjelder særlig der hvor arbeidet er blitt dominert av hvite som ikke hadde tilstrekkelig kjennskap til lynne og tankegang. Det sies i dag rett ut at når amerikanere insisterer på å nytte sine intense reklamemetoder overført til f. eks. Ceylon (gjerne med program ferdigprodusert i USA), så er det ikke å undre seg over at Radio Ceylon stopper kristne sendinger. Dette gjelder særlig typiske vekkelseretninger med ensidig og intens oppfordring til øyeblikkelig omvendelse. Et

mer solid radioarbeid som f. eks. Lutheran Hour får derimot lettere fortsette — også om «tidene er imot».

Det er umulig å gå videre i detaljer når det gjelder selve programvirksomheten. Som konklusjon for dette avsnittet kan vi imidlertid slå fast at der hvor programmene ledes av innfødte med grundig kjennskap til de lokale forhold, der blir gjerne effekten størst. Derfor legger de store audio-visuelle sentra i dag meget arbeid på å utdanne folk fra de lokale kirker til radioarbeid. Avaco i Japan har i løpet av 1957—58 holdt flere større konferanser med kurs på dette feltet, og Ravemcco gir store stipend til innfødte som vil utdanne seg i radioarbeid.

Nytter det med radiomisjon? Lønner det seg?

Slik må en ha lov til å spørre, for vi må finne frem til den form som gir mest igjen for innsatsen. Bortsett fra at dette ofte er den eneste mulighet for å nå over de stengte grenser, så har vi midler til å måle effekten. Ofte innbyr nemlig programlederen til å sende spørsmål eller å ta del i et bibelbrevkurs. Syvendedagsadventistene påstår at de i 1953 fikk 168 000 forespørsler etter brevkurs bare fra India. For et par år siden fortalte vår norske japanmisjonær Gabriel Eikli at ca. 133 000 mennesker i Japan hadde meldt seg til brevkurset til Lutheran Hour. Over 11 000 hadde fullført kurset, og opptil 30 mann satt fra morgen til kveld og svarte på brev. Ofte når han kom til et nytt sted, kunne han finne flokker av lyttere som dannet kjernen til nye menigheter. Flere kunne takke radioprogram for sin omvendelse. — Slike rapporter kommer fra hele verden, ikke minst fra land bak jernteppet. Kirkefolk i eksil kan fortelle om brev som smugles ut. De er fylt av takk for program som har styrket dem i deres vanskelige situasjon. Londonkontoret til Lutheran Hour fikk en gang over 1000 brev som svar på én sending. Brev fra India, Afrika, Sør-Amerika og det sekulariserte Europa forteller omtrent det samme. Og så får det stå til situasjonen på hvert enkelt sted i verden om en skal gå til det skritt å bruke radio som middel til å nå alle dem som ellers ikke kan nåes. Muligheten er der iallfall.